ISYYSPROJEKTIN -PROSESSITEHTÄVÄT:

ISÄ – voimauttavia valokuvia -näyttelyn kuvaajat toteuttivat seuraavat yhdeksän kuvaus- ja pohdintatehtävää isyyden eri teemoista ennen oman näyttelyaiheensa valintaa.

Tehtävä 1.
Isyyselämänviiva – miten kokemukset isästä, isättömyydestä tai isänä olemisesta ovat muovanneet minua?

Tutki elämäsi varrelta olevia valokuvia, dioja, kaitafilmejä, videoita ja rakenna kuvista isyyselämänkaaresi. Millaisia kokemuksia sinulla on omasta isästä, isällisestä tuesta muilta ihmisiltä ja miten se on eri tavoin vaikuttanut elämänkaaresi myöhemmissä vaiheissa ajatuksiisi, uskomuksiisi ja tunnetason kokemukseesi isyydestä.

Aloita omista lapsuuden ja nuoruuden kokemuksistasi. Etsi kuvia, jotka kuvaavat tyypillisiä kokemuksisasi isästä ja isyydestä, avainkokemuksia, jotka ovat eniten vaikuttaneet ajatuksiisi ja toimintaasi myöhemmin, sekä käännekohtia, jolloin suhteesi isään tai isyyteen on muuttunut. Miten isä tai isällinen tuki muulta kuin biologiselta isältä on vaikuttanut siihen, millaiseksi mieheksi tai naiseksi olet kasvanut? Jatka elämänvaihe kerrallaan kohti nykyistä elämäntilannettasi. Millaisia tapoja olla isä olet nähnyt omassa lähipiirissäsi, miten yhteiskunnan odotukset isyydestä ovat vaikuttaneet omiin mielikuviisi, toimintatapoihisi ja valintoihisi?

Jos olet itse isä, pohdi miten kokemuksesi ja ihanteesi ovat vaikuttaneet omaan isyyteesi. Miten oma tapasi olla isä on muuttunut ajan kuluessa? Mitkä tekijät ovat siihen vaikuttaneet esimerkiksi parisuhteessa, työelämässä tai omassa kypsymisessä iän myötä? Jos sinulla on useita lapsia, pohdi, kuinka oma suhteesi heihin isänä on rakentunut vuorovaikutuksessa lapsen ainutlaatuisen persoonan kanssa. Millainen isä olet eri lapsillesi? Miten oma ihannekuvasi isyydestä ja oma tapasi olla isä käytännössä ovat kohdanneet?

Jos olet mies, eikä sinulla ole omia lapsia, pohdi, kuinka olet voinut toteuttaa omia isällisiä puoliasi elämäsi ihmissuhteissa ja missä tilanteissa tunnistat tällaisia tarpeita itsessäsi? Jos haaveilet omista lapsista, miten ajatus isyyteen kypsymisetä on kohdallasi mennyt? Jos uskot pysyväsi lapsettomana, millainen prosessi lapsettomuuden valitseminen tai kohtaaminen vastoin toiveitasi on ollut? Miten se vaikuttaa

perhesuhteisiisi ja millaista on kohdata toisten ihmisten ja yhteiskunnan odotuksia vanhemmuudesta?

Jos olet nainen, pohdi kuinka omat kokemuksesi isyydestä lapsena ja nuorena ovat vaikuttaneet omaan naiseuteesi ja odotuksiisi miehen rooleista, parisuhteesta ja isyydestä. Löydätkö näiden kokemusten vaikutuksia siitä, millaisia miehiä tai millaiseen isyyteen kykeneviä miehiä olet valinnut heiloiksesi tai puolisoiksesi? Entä miten isä on vaikuttanut omaan vanhemmuuteesi, jos itse olet äiti?

Jos sinulla on hyvin vähän teemaan sopivia kuvia, voit korvata puuttuvia kuvia esimerkiksi kirjoittamalla niistä pienen tarinan. Kuvat voivat kertoa elämästäsi myös symbolisesti. Voit käyttää tarvittaessa myös esimerkiksi sopivia lehtikuvia tai taidekuvia. Rakenna isyyselämänviiva yhtenäiseen muotoon joko esimerkiksi albumiin, kartongolle avattavaksi haitariksi (voit korvata alkuperäiset kuvat printeillä) tai voit rakentaa tarinasi digitaaliseen muotoon. Ulkoasu on vapaa.

Tuo kuvista koottu isyyselämänkaaresi mukaan seuraavaan isyysprojektin kokoontumiseen. Valitse kaarestasi yhdestä neljään avainkuvaa, joissa isyyskokemuksesi tiivistyvät. Valmistaudu kertomaan ryhmälle suht tiiviissä ja itse haluamassasi muodossa niihin liittyvä tarina.

Kirjallisuutta:
-Hannu Mäkelä: Isä. Otava 2004.
-Sara Heinämaa & Päivi Tapola: Isä, tytär ja teksti. Tammi 2004.
Dokumenttielokuvia:
-Visa Koiso-Kanttila: Isältä pojalle. 2004.
-Kiti Luostarinen: Sanokaa mitä näette. Erään perheen muistin ja unohduksen historia. 1992.

---

2. Tehtävä
Isäkuva, jonka olisin tarvinnut

Isyyselämänviivan rakentaminen on ehkä herättänyt sinulle ajatuksia isyydestä ja omista kokemuksistasi isältä saamastasi tuesta, kannustuksesta, hoivasta, hellyydestä, kurista, rajoista, ihanteista, ihailusta tai yhdessä toimimisesta. Korostuivatko jotkut tietyt ominaisuudet ja vanhemmuuden roolit siinä isyydessä, jonka olet itse lapsena ja nuorena kokenut? Millaisen perinnön sait isältä? Millaisia isän ominaisuuksia tai isäkokemuksia olet myöhemmässä elämässäsi jäänyt kaipaamaan?

Tee kuva, joka sinulta puuttuu isästä. Kuvan lähtökohtana voi olla jokin avainmuisto isästä, josta sinulla ei ole kuvaa, vaikka haluaisit. Kuva voi olla myös kuva tilanteesta tai ominaisuudesta, jota et koskaan kokenut, vaikka olisit sitä tarvinnut. Voit nyt jälkikäteen tehdä siitä lohduttavan ja voimaa antavan kuvan itsellesi. Kuvan ei tarvitse sitoutua arkirealiteetteihin. Kuvan sisällölliseen puoleen voit saada ideoita oheisista kirjallisuusvinkeistä.

Toteuta kuvasi kollaasina, kuvamanipulaationa tai lavastettuna kuvana. Voit käyttää olemassa olevia kuvia ja PhotoShopia tai tehdä kuvan mustavalkopimiössä kaksoisvalottamalla ja negatiiveja yhdistämällä. Voit myös lavastaa tilanteen uudelleen, näytellä itse läheisten ihmistesi kanssa kuvassa tarvittavat roolit. Kuvasi voi olla myös abstrakti ja kertoa enemmän tunnemaailmasta kuin konkreettisesta tapahtumasta.

Kirjallisuutta:

-Hautamäki, A 2001: Kiintymyssuhdeteoria – teoria yksilön kiin(nit)tymisetä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymyssuhteen katkoksista ja merkityksestä kehitykselle. Kirjassa Sinkkonen J. ja Kalland M. (toim): Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. WSOY, Porvoo.
-Helminen M-L & Iso-Heininiemi M 1999: Vanhemmuuden roolikartta. Suomen kuntaliitto, Helsinki.
-Korhonen, M. 1999: Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja 39. Joensuun yliopisto, Joensuu.
-Holmlund, Christina 2000: Sukupuutunut. Lopputyö, Taideteollinen korkeakoulu, valokuvataiteen osasto.
-Lehtinen, Janne 2002: Jälkeläiset. Lopputyö, Taideteollinen korkeakoulu, valokuvataiteen laitos.
-Mäkelä, Maarit 1997: Saveen piirtyviä muistoja. Kirjassa Aina uusi muisto. Toim. Katarina Eskola, & Eeva Peltonen. Nykykulttuurin tutkimusyksikkö, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä. s. 37-59.
-Hirsch, Marianne 1997: Family Frames, Photography, Narrative and Postmemory. Harvard University Press. Cambridge, Massachusetts, and London England.
-Martin, Rosy 1992: Katse takaisin –valokuvaterapia, muisti ja identiteetti. Valokuva 4/92, s. 39-41.
-Spence, Jo & Holland, Patricia 1991 (toim.): Family Snaps, The Meanings of Domestic Photography. Virago Press, London.
-Spence, Jo 1995: Cultural Sniping, The Art of Transgression. Routledge, London and New York.
-Spence, Jo 1986: Putting Myself In The Pictures – A Political Personal And Photographic Autobiography. Toim. Frances Borzello. Camden Press, London, England.
-Spence, Jo & Martin, Rosy 1986: Valokuvaterapia, uusia muotokuvia vanhoille. Kirjassa Kuvista sanoin 4. Toim. Martti Lintunen. Suomen valokuvataiteen museon säätiö, 1988. s. 161-167

---

3. Tehtävä
Kolmanteen ja neljänteen polveen? Isyyden muutos viime sukupolvien aikana.

Isyyden totetumiseen yksittäisten isien ja perheiden tasolla vaikuttaa käsillä olevan ajan yhteiskunnallinen kehys. Millainen on ajan vallitseva käsitys hyvästä isyydestä, miehuudesta ja parisuhteen roolijaosta? Miten perheiden ja työelämän rakenne mahdollistaa erilaisia tapoja toteuttaa isyyttä tai millaisia suoranaisia tukitoimia

yhteiskunta on rakentanut isäksi kasvamisen ympärille? Mitkä taas ovat ne olosuhteet, joihin yksilöt eivät juuri voi vaikuttaa: sota, köyhyys, työelämän kiivastahtisuus jne? Mikä asia nähdään milloinkin isän tärkeimmäksi tehtäväksi: perheen elättäminen, moraalinen kasvatus, miehen mallina toimiminen lapsille tai aivan jotain muuta?

Valitse joku jo ennalta tuntemasi, tai muu sopiva isä, joka edustaa aivan eri sukupolvea kuin itse olet. Haastattele häntä hänen kokemuksistaan isyydestä ja isänä olemisesta. Katsokaa yhdessä hänen elämänsä valokuvia lapsuudesta tähän päivään isäsuodattimella: minkälaisen isän kasvattama hän on ja millainen isä hän on itse ollut? Keskustelkaa yhdessä siitä muutoksesta, joka suomalaisessa isyydessä on sotien jälkeen teidän mielestänne tapahtunut. Onko muutos yksilötasolla niin jyrkkä kuin voisi luulla?

Keskustelkaa siitä, millaisen valokuvan hän haluasi itsestään isänä? Millaisena isänä hän haluaisi nähdä itsensä ja tulla muistetuksi? Kuvaa hänestä voimauttava henkilökuva, eli kuvaa häntä tavalla, joka on päähenkilöllesi merkityksellinen, vahvistaa hänelle arvokkuuden kokemista omasta isyydestä tai on jollain muulla tavalla lohdullinen ja voimauttava. Oleellista on, että kuuntelet häntä ja hänen toiveitaan. Kuvan tekninen ja visuaalinen toteutustapa on vapaa. Myös tapa käsitellä isyyttä valokuvissa voi olla hyvin viitteellinen ja enemmänkin läsnä aiempien keskusteluiden tasolla. Kyseessä voi olla myös yhteiskuva isästä hänen lapsensa kanssa. Katsokaa valmiit kuvat läpi yhdessä päähenkilösi ajatuksia kuunnellen. Anna hänen valita kuvista itselleen merkityksellinen sarja.

Kirjallisuutta:

-Aalto, Ilona 2001: Kerrottu isyys: muutos ja jatkuvuus kahden sukupolven miesten isyyskertomuksissa 1990-luvulla. Pro gradu työ: Turun yliopisto kulttuurihistoria. Turku.
-Huttunen, Jouko 2001: Isänä olemisen uudet suunnat. Hoiva-isiä, etä-isiä ja ero-isiä. PS-kustannus, Jyväskylä.
-Jokinen, Arto (toim) 1999: Mies ja muutos : kriittisen miestutkimuksen teemoja.Tampere University Press, Tampere.
-Korhonen, M. (1999). Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja 39. Joensuu: Joensuun yliopisto.
-Roos, J.P. & Rotkirch, A. 1997. Vanhemmat ja lapset. Sukupolvien sosiologiaa. Tampere: Gaudeamus.
-Forsberg, H. & Nätkin, R. (toim.) 2003. Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus.
-Franzén, J. (toim) 1907: Isän, äidin muistikirja. Suom. Volter Högman. Kirjakauppa K. P. Vuori; Kajaani.
-Reima, Vilho 1915: Joka kuritta kasvaa se kunniatta kuolee. WSOY, Porvoo.
-Gray, A. Herbert 1927: Mies ja nainen Jumalan edessä : sukupuolikysymysten tarkastelua kristilliseltä kannalta. Suom. E. G. Gulin. WSOY, Porvoo.
-Mead, Margaret 1957: Mies ja nainen: miehen ja naisen roolit muuttuvassa maailmassa. Suom. Annika Takala. Otava, Helsinki.
-Larni, Martti 1978: Isät äitiyslomalle ja muita tarinoita.
-Esko, Martti 1984: Mies ja isyys, Perheen kehitysvaiheet ja isän muuttuva rooli. Wsoy.
-Virkki, J. (toim.) 1994. Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin. Porvoo: WSOY.

4. Tehtävä
Miehen malli vai miehen mallit? Maskuliinisuus ja isyys.

Usein puhutaan miehen mallista. Erityisesti poikien ajatellaan tarvitsevan miehen mallia. Isän ja miehen mallit kietoutuvat yhteen: isä välittää pojalle mallin siitä, mitä on olla mies. On pelätty, että poissaolevan isän pojan miehuudesta tulee liian heikkoa (feminiinistä) tai liioiteltua (yltiömaskuliinista). Tuleeko hänestä vääränlainen mies? Ajatellaan, että jos isä puuttuu, pitää olla joku muu mies, jonka olemisesta maskuliinisuus välittyy pojalle. Jouko Huttunen väittää, että suurin osa miehistä ottaa oman aikansa valitsevan mallin isyydestä ja mieheydestä itsestäänselvyytenä, sen sisältöä ihmeemmin pohtimatta. (Huttunen 2000, 1999, Aalto 2001). Yhteiskunnallisessa keskustelussa isyyden ja mieheyden pohtiminen usein sivuutetaan uskomalla sen riittävän, että lapsilla on tarpeeksi miehen malleja kotona ja koulussa. Onko ihan sama, millainen miehen malli on?

Juha Varton mielestä isien kasvattajuus merkitsee lapselle kotipesän ulkopuolella olevan kovan maailman kohtaamista. Patriarkaarinen riski vastaan matriarkaalinen turva? (Varto 2002). Tarkoitetaanko miehen mallilla jotain, joka on vastakkaista naisen mallille? Tuleeko miehen ja naisen olla kasvattajina ja vanhempina vastapuolia, tarjota lapselle vastakkaiset kokemukset maailmaan suhtautumisessa? Millaisia seurauksia näiden stereotypioiden viljelemisellä on? Voisiko isä tarjota sekä riskin että turvan, monenlaisen kirjon siitä, miten kohdata maailma ja toiset ihmiset?

Miten sinä näet isän roolin miehen mallien välittämisessä lapselle? Valitse jokin itseäsi kiinnostava ilmiö tai tapahtuma, jossa miehet välittävät mallia mieheydestä lapsille, ehkä myös toisilleen. Voit tarkastella omaa elämääsi tai lähipiirisi ihmisten elämäntarinoita ja kertoa niistä kuvilla pienen, merkityksellisen tarinan arkisesta miehen mallista. Voit valita vaikeitakin teemoja, joissa miehen malli on kapea ja hajoittava: millaista miehen mallia välittää lapselleen väkivaltainen alkoholisti-isä tai lapsensa jo vauvana hylännyt isä? Voit myös valita julkisia kasvattamisen tilanteita: seurata miesopettajan, urheiluvalmentajan tai ystävätoiminnassa mukana olevan miehen toimintaa lasten ja nuorten kanssa. Millaisia miehen malleja he välittävät olemisellaan? Voit myös seurata ja poimia mediakeskustelussa esiin nostettuja fraaseja: millaisilla argumenteilla ja mielikuvilla miehen mallista puhutaan?

Älä tyydy stereotypioihin, tai jos niin teet, tee niiden taustalla olevia ajattelumalleja

näkyväksi. Visuaalinen toteutustapa riippuu aihevalinnastasi. Jos seuraat ''miehen mallin'' toimintaa, voit tehdä kuvareportaasin, otsikoida ja tekstittää dokumentoimasi kuvasarjan. Jos tarkastelet yksittäistä tarinaa oman tai toisen ihmisen elämästä, voit tavoitella kuvallasi pikemminkin tunnelmaa, jota isän ja lapsen välillä siinä tilanteessa on, tehdä ''visuaalisen runon''. Jos seuraat mediakeskustelua, saattaisi esimerkiksi kollaasitekniikka soveltua ajatuksesi esittämiseen. Jos haluat tarkastella tietynlaista elämäntarinaa, muttet tunne ketään sopivaa ihmistä, kannattaa kokeilla esimerkiksi eri järjestöjen tai nettikeskusteluryhmien kautta.

Kirjallisuutta:

-Ahokas, P. &, Lahti, M. & Sihvonen, J. (toim) 1993: Mieheyden tiellä. Maskuliinisuus ja kulttuuri Jyväskylän yliopisto, Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 39.
-Hoikkala, Tommi 1994: Mies, kasvatus ja auktoriteettiasema. Teoksessa Miehen elämää. Kirjoituksia miesten omaelämäkerroista. Toim. J.P.Roos & Eeva Peltonen. Helsinki.
-Huttunen, Jouko 2001: Isänä olemisen uudet suunnat. Hoiva-isiä, etä-isiä ja ero-isiä. PS-kustannus, Jyväskylä.
-Huttunen, Jouko 2000: Isästäkö äidin kaltainen vanhempi?
Teoksessa Koti kasvattajana, elämä opettajana. Kasvatus- ja oppimiskulttuurit tutkimuskohteina. Toim. Leena Laurila.. Jyväskylä.
-Jokinen, Arto (toim) 1999: Mies ja muutos : kriittisen miestutkimuksen teemoja.Tampere University Press, Tampere.
-Lehtonen, Mikko.1995: Pikkujättiläisiä. Maskuliinisuuden kulttuurinen rakentruminen. Vastapaino, Tampere.
-Salonen, Ilpo.1995: Ihan hyvä mies. Murrosajan mietteitä. Like, Helsinki.
-Siltala, Juha.1994: Miehen kunnia. Modernin miehen taistelu häpeää vastaan. Otava, Helsinki.
-Sipilä, Jorma & Tiihonen, Arto 1994: Miestä rakennetaan – maskuliinisuuksia puretaan. Vastapaino, Tampere.
-Varto, Juha 2002: Isien synnit. Kasvatuksen kulttuurinen ja biologinen ongelma. Tampere University Press. Tampere.

---

5. Tehtävä
Heteroparisuhde, vanhemmuus ja sukupuoliroolit. Isän ja äidin kilpakentät?

Mediakeskustelussa isän ja äidin edut asetetaan usein vastakkain. Jonkinlainen sukupuolten välinen sota on ilmassa, kun puhutaan avioeroista, huoltajuuskiistoista, perhevapaiden pitämisestä lapsen ollessa pieni tai vaikkapa kotitöiden jakamisesta. Koko aiheesta on äärettömän vaikea puhua neutraalisti, koska jokaisella meistä on omat, usein vastakkaisetkin käsitykset siitä, miten miehen ja naisen välinen valta perheessä jakautuu, kuka hylkää ja pettää kenetkin, tai kumpi sukupuoli on syypää oman elämäni suurimpiin suruihin. Lapsen kannalta vastakkainasettelu on haitallista. Lapsi tarvitsee molempia vanhempiaan ja ennen kaikkea sitä, että he arvostaisivat ja tukisivat toisiaan ja toistensa vanhemmuutta.

Seuraavassa tehtävässä on tarkoitus keskittyä siihen, miten isän ja äidin välinen työnjako ja miehen ja naisen kulttuuriset rooliodotukset näkyvät todellisissa parisuhteissa. Uskaltavatko miehet ottaa perheessä tasavertaisen kasvatusvastuun ja uskaltavatko naiset antaa sen heille? Mitä esteitä tämän päivän perheissä näet oikeasti jaetun vanhemmuuden toteutumiselle? Vaikka osa parisuhteista onnistuu tässä tehtävässä hyvin, päätyvät myös monet parisuhteet riitaisaan eroon, jossa lapset joutuvat kiistakapuloiksi. Vanhemmuuteen kasvaminen muodostaa myös parisuhteille mahdollisuuden henkilökohtaiseen ja yhteiseen kasvuun, mutta se aiheuttaa myös monia hankauskohtia, jotka voivat nekin johtaa suhteen päättymiseen. Jokainen tuo omaan parisuhteeseensa lapsuuskodista ja omasta kulttuurista periytyneitä ajatus- ja toimintamalleja. Parisuhteessa on aina kyseessä jonkinasteinen kahden kulttuurin, kahden erilaisen vuorovaikutus-, tunne- ja kasvatusperinteen törmäys.

Miten sinä näet vanhemmuuden ja parisuhteen keskinäisen vuorovaikutuksen? Millaisia kasvun paikkoja lapset tuottavat parisuhteelle? Miten niihin voisi valmistautua? Missä ja miten jaettuun vanhemmuuteen voisi opetella? Millainen tunne-ilmasto, vanhempien välinen dynamiikka, vuorovaikutussuhde tai odotukset isän ja äidin rooleista tukisivat sinusta parhaiten ”onnellisen perheen” tarinan syntymistä? Rakenna kuvilla ja teksteillä joko toisenlainen tarina isyydestä ja parisuhteesta tai kaksi keskenään vaihtoehtoista tarinaa.

1. Lähde tutkimaan jotain parisuhdetta, joko omaasi tai muun sopivan ihmisen. Tämä tarina voi kertoa parisuhteen ja vanhemmuuden onnistumisista tai epäonnistumisista. Jos teet toisten ihmisten parisuhteen tarinan tai haastattelet omaa (ex)puolisoasi, muista voimauttava lähestymistapa! Haastattele esimerkiksi kumpikin puoliso erikseen ja tee tarinassa molempien näkökulma näkyväksi. Miten kumpikin näkee asiat, joissa onnistuttiin ja asiat, joita olisi voinut tehdä toisin? Voit koota olemassaolevista kuvista tai esim lavastetuista kuvista kaksi vaihtoehtoista tarinaa. Suunnittele valmiiksi mitä kysyt ja toisaalta suunnittele yhdessä valitsemiesi ihmisten kanssa mitä teemoja kuvaatte tai mistä kuvista rakennatte sarjan. Millaisista arjen hetkistä tai tunnetason lakipisteistä kuvasarjan tarina koostuisi? Voit innostaa myös päähenkilösi kuvaamaan itse tarinansa ja jättäytyä itse keskustelijan ja innoittajan rooliin.

2. Halutessasi voit myös keskittyä mediakeskusteluun: millaisilla stereotypioilla isien ja äitien suhteista puhutaan, entä mistä ei puhuta? Voit käyttää lehtijuttuja tai tiettyä artikkelia vanhempien välisestä suhteesta. Kuvita itse jutulle vaihtoehtoinen tarina: mistä rivien välit kertovat? Millainen juttu olisi luonut rehellisemmän kuvan parisuhteesta ja vanhemmuudesta?

3. Voit myös lähestyä aihetta luomalla kuvitteellisen vanhemmuuden ja parisuhteen koulun perheen perustamista suunnitteleville pareille. Mistä teemoista, opeista ja harjoituksista vanhemmuuskoulun sisältö koostuisi? Kuvita sinun oma perheutopiasi. Miten onnela rakentuu?

Kirjallisuutta:

-Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jani 2004: Isäkirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli.
-Aukia, Pekka 2001: Liian hyvä mieheksi? Onko tasa-arvossa menty jo liian pitkälle? Mikä miehiä ahdistaa? Eikö kiltti ja kunnollinen mies riitä naiselle? Kirjapaja, Helsinki.
-Forsberg, H. & Nätkin, R. (toim) 2003: Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Gaudeamus, Helsinki...
-Frangén, Simo & Meriläinen, Rosa 2007: Nollasta ykköseksi. Isän ja äidin päiväkirja. Otava, Helsinki.
-Hautamäki, Jari 1997: Perheväkivalta: käännekohta miehen elämässä. Miessakit, Helsinki.
-Huttunen, Jouko 2000: Isästäkö äidin kaltainen vanhempi? Teoksessa Koti kasvattajana, elämä opettajana. Kasvatus- ja oppimiskulttuurit tutkimuskohteina. Toim. Leena Laurila. Jyväskylä.
-Iho, Anu 2004: Erilainen isyyskokemus. Äidin synnytyksen jälkeinen masennus isän kuvaamana. Pro Gradu, Oulun yliopisto.
-Jallinoja, R. 2000: Perheen aika. Otava, Helsinki.
-Juntumaa, R 1992: Kehitys kolmiosuhteessa. Isä lapsen toisena huoltajana. Psykologia.vol 27, s.476-481.
-Juvakka, E. & Viljamaa, J 2002: Miehen mittainen isä. WSOY, Helsinki.
-Malinen, Vuokko & Alkio, Paula (toim): Paripsykoterapia ja parisuhteen ikuinen arvoitus. Väestöliitto.
-Malinen, Vuokko & Alkio, Paula (toim): Parisuhde –intiimiys – seksuaalisuus. Teroriaa ja käytäntöjä pariterapiasta. Väestöliitto.
-Mantu, Eve 2006: Musta tulee perhe. Helmi Kustannus.
-Sund, Ralf 2005: Ero! Selviytymisopas miehelle. Minerva Kustannus
-Syrjälä Jaana 2005: Vahva vanhemmuus. Paras tuki nuoren kasvuun. VL-markkinointi

---

6.Tehtävä – Yhteiskunnan tuki isyydelle? Isän ja yhteiskunnan yhteentörmäys – arjen parodiaa?

Isien tasavertaisesta osallistumisesta perheen rakentamiseen ja lasten kasvatukseen on tulossa vallitseva käytäntö, joka nähdään isien oikeutena ja velvollisuutena. Kuinka hyvin yhteiskunnan tukiverkostot pysyvät muutoksessa mukana? Monet lasten kasvatukseen osallistuvat instituutiot on edelleen rakennettu äidin ja lapsen erityistä suhdetta tukemaan. Isät ulkopuolelle jättävä ajattelumalli muuttuu vähitellen koulutuksen, rakenneuudistusten ja uuden työntekijäsukupolven myötä, mutta olisiko tätä kehitystä aiheellista nopeuttaa? Miten tehdä äitiysneuvolasta perheneuvola, saada isät pitämään perhevapaitaan tai osallistumaan koulujen vanhempaintoimintaan? Toisaalta, miksi isä pitää houkutella osallistumaan? Huoltajuusriitakeskusteluissa viitataan usein siihen, että monet isät havahtuvat oikeuteensa osallistua omien lastensa arkeen liian myöhään, silloin kun äiti eron jälkeen omii lapset. On vaikeampaa puolustaa oikeuttaan lapsiin, jos ei ole

aiemminkaan tasannut kasvatus- ja hoitovastuuta. Vanhemmuuden jakaminen lapsen syntymästä saakka turvaa myös isän oikeutta lastensa arkeen.

Isien osallistumista perheen arjen pyörittämiseen verottaa osaltaan työelämä kovine vaatimuksineen. Pikkulapsien isät tekevät tunnetusti pisintä työpäivää. Perheen talouden kannalta se lienee luontevaa, koska nuoret äidit puolestaan työllistyvät pätkätöillä. Lapsiperheiden ja erityisesti yksinhuoltajien taloudellinen asema on viime vuosina myös koko ajan kurjistunut. Työn ja perheen yhteensovittamisen tasavertainen jakautuminen edellyttäisi vanhemmuuskulujen jakautumista molempien työnantajien kesken ja miesvaltaisten alojen osallistumista myös esimerkiksi sairaan lapsen hoitotalkoisiin. Toisaalta isät eivät ole kovinkaan vilkkaasti käyttäneet esim pidentyneitä perhevapaitaan. Onko kyse työnantajan asenteista, perheiden kiinnostuksen puutteesta vai Kelan kyvyttömyydestä joustaa erilaisten työtilanteiden ja perheiden tarpeisiin?

Millaisilla keinoilla tasavertaisesti osallistuva tai yksin kasvatusvastuun kantava isä tehtäisiin tutuksi ja tavalliseksi ilmiöksi yhteiskunnan organisaatioissa, jossa isyys nähdään vielä monesti eräänlaisena äidin vanhemmuutta täydentävänä lisänä? Koti-isiä ja yksinhuoltajaisiä on siinä missä -äitejäkin, eikä sen pitäisi olla erityistapaus. Olisiko avainsana miesten ryntäys kasvatus- ja hoitoaloille? Palkkauksen parantamisestako kiinni? Miten miehet kiinnostuisivat sankoin joukoin kasvatuksesta? Kuinka kaukana vielä on se mahdollisuus, että lähihuoltajuuden myöntäminen isälle eron jälkeen nähtäisiin varteenotettavana vaihtoehtona tai yksinäisille miehille ja miespareille annettaisiin lupa adoptioon tai kohdun vuokraukseen?

Valitse joku itsellesi tai tuttavapiirillesi läheinen tapaus, jossa yhteiskunnan systeemit ja isän tarve osallistua lasten elämään tai saada tukea vanhemmuudelleen menevät joko tragikoomisesti ristiin tai toimivat loisteliaasti. Lähtökohtasi voi olla esimiehen sanomiset, työpaikan olemattomat perhejoustot, absurdi terveyskeskuskäynti lapsen kanssa jne. Voit kääntää myös tilanteen toisin päin, jolloin tarinasi isää koitetaan holhota toivottuun osallistumistasoon heikoin tuloksin. Käytä ideoinnissa apunasi Isyys-projektin lehtileikekansiota. Jos tapausesimerkkisi on kielteinen, koita tuoda tilanteessa mukana olevat sanattomat tai sanotut oletukset isän roolista näkyväksi huumorin keinoin. Voit esimerkiksi lavastaa muutaman kuvan sarjan tai rakentaa kollaasitekniikalla isän ja yhteiskunnan yhteentörmäystä parodioivan sarjakuvan yhdistämällä valokuviin piirrosta, tekstiä tai photoshoppailua. Jos tapausesimerkkisi on myönteinen, voit ottaa toteutuksellesi myös vakavamman tyylilajin, esim kuvareportaasin.

Kirjallisuutta:

-Kinnunen, U. & Sallinen, M. & Rönkä, A..2001: Vanhempien työ nuoren kokemana: yhteydet nuoren hyvinvointiin. Psykologia 36(6), s. 407-418.
-Kinnunen, U. & Mauno, S..2002: Työ ja perhe-elämä vanhempien ja lasten näkökulmasta. Kirjassa Sallinen, M. & Rönkä, A. (toim.) perhe ja vanhemmuus. PS-Kustannus, Jyväskylä. .
-Kokkonen, Sari: Työttömänä isänä perheessä ja yhteiskunnassa. Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisusarja STKSJ238..
-Rönkä, A. & Kinnunen, U. (toim.) 2002. Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
-Sallinen, M. & Kinnunen, U. 2001: Taloudellinen stressi ja perheen hyvinvointi. Psykologia 36(4), s.245-256.
-Seppänen, Paula 2003: Perhekansio 11: avioero ja huoltajuus. MLL:n Korson yhdistys, Vantaa.
-Säävälä, Hannu & keinänen, Eero & Vainio, Jari 2001: Isä neuvolassa. Työvälineitä ja ajatuksia vauvaa odottavien ja hoitavien kanssa työskenteleville. Sosiaali- ja terveysministeriö, TaNe, Helsinki.

---

7. Tehtävä

Tämän päivän erilaiset isät ja isyysilmiöt. Etäisistä koti-isiin. Oikean isän tarina nimikkeen takana.

Isyyttä ja isiä ei voi niputtaa muutamaan teesiin. Olemme kai menossa siihen suuntaan, että isyyttä ja mieheyttä voi elää ja toteuttaa onnistuneesti monilla erilaisilla tavoilla. Monimuotoisia tarinoita isyydestä tarvitaan, sillä ne tekevät ihmisille tilaa etsiä itselleen ja omalle perheelleen sopivia vaihtoehtoja. Edelleen on silti monenlaisia ”vähemmistöisyyksiä”, jotka saattavat jäädä näkymättömiin yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Nämä jollain tavalla vähemmistössä olevat isät eivät hekään ole yhtenäinen ryhmä. Jokaisella isällä on henkilökohtainen tarinansa ja tapansa kohdata lapset. Entä onko jotain kulttuuritaustoista ja elämäntilanteesta riippumattomia, yhteisiä teemoja, jotka yhdistävät erilaisia isiä? Olisiko erilaisten isien tarinoissa jotain sellaista, josta kaikki voisivat oppia jotain isäksi kasvamisesta, isän ja lapsen suhteesta tai isän muulta yhteisöltä ja parisuhteelta tarvitsemasta tuesta? Millaisia erilaisia mahdollisuuksia on sovittaa yhteen isän ja miehen roolit?

Tämän tehtävän tarkoituksena on tehdä näkyväksi sellaisia arjen tarinoita, jotka eivät saa usein tilaa. Valitse sellainen aihe, joka on itsellesi täysin vieras, jossa joudut kohtaamaan erilaiseksi kokemasi ihmisen. Kirjaa ennen tapaamista ylös oletuksesi, odotuksesi ja epäilyksesi kohtaamaasi isyystarinaa kohtaan. Katso listasi läpi uudestaan tapaamisen jälkeen ja kirjaa ylös uudet huomiosi. Ole empaattinen, koita parhaasi mukaan samastua valitsemasi ihmisen näkökulmiin ja kokemuksiin.

Ajatuksena on tehdä jälleen voimauttava, vastavuoroinen ja keskusteleva isyyshaastattelu ja kuvausprojekti. Tällä kertaa pyri kuvaamaan isän ja lapsen välistä suhdetta, sekä muita tämän isän isyydelle oleellisia tilanteita. Keskustele ja suunnittele isän ja mahdollisesti hänen lapsensa kanssa etukäteen siitä, millaisia tilanteita kannattaisi kuvata tai millaisen yhteiskuvan ottaisit heistä. Voit myös kannustaa heitä kuvaamaan toisiaan. Projektisi kannalta olisi hyvä, jos ehdit tapaamaan useita kertoja, jolloin ensimmäisellä tapaamisella voit haastatella isää ja mielellään myös lasta, ja toisella kerralla kuvata yhteisen suunnitelman pohjalta. Kolmannella kerralla ehditte katsoa kuvia yhdessä ja kirjata ylös tarinasi päähenkilöiden ajatuksia kuvista. On tärkeää, että he saavat määritellä itse, mitä kuvissa on ja mitä nämä asiat merkitsevät heille.

Isän valinnassa kannattaa käyttää avuksi nettiä ja lähestyä mahdollisia ihmisiä esimerkiksi erilaisten järjestöjen kautta. Voit etsiä yhteistyökumppaniksesi eri etnistä kulttuuria edustavaa isää. Hän voi olla esimerkiksi lasten suomalaistumisristiriitojen kanssa painiskeleva maahanmuuttajaisä tai vaikkapa romani-isä. Kiinnostavaa on myös valita isyyden ajankohtaisiin muotohin liittyviä isyyksiä: yksinhuoltajaisä, yhteishuoltajaisä, vuoroviikkoisä, etäisä, tapaajaisä, koti-isä, homoisä, uraisä, sijaisisä, alkoholisti-isä, lainasiittiöillä aikaansaadun lapsen isä... Entä miten pärjää teini-isä tai ihan vanhoilla päivillään lapsen saanut isä, joka on jo vanhempana kakkoskierroksella?

Kirjallisuutta:

-Aukia, Pekka & Manninen, Kirsti 1999: Uusi suurperhe. Katiska vai turvaverkko? Kirjapaja.
-Huttunen, Jouko 2001: Isänä olemisen uudet suunnat. Hoiva-isiä, etä-isiä ja ero-isiä. PS-kustannus, Jyväskylä.
-Huttunen, Jouko 2000: Isästäkö äidin kaltainen vanhempi?
Teoksessa Koti kasvattajana, elämä opettajana. Kasvatus- ja oppimiskulttuurit tutkimuskohteina. Toim. Leena Laurila.. Jyväskylä.
-Jämsä, Juha 2003: Isä, joka on homo. Homomiehen perhe ja vanhemmuus. Seksuaalinen tasavertaisuus.
-Maaranniitty, Per 1982: Koti-isän puheenvuoro. Mannerheimin lastensuojeluliitto, Helsinki.
-Ritala-Koskinen, A 2001: Mikä on lapsen perhe? Tulkintoja uusperhesuhteista.. Väestöntutkimuslaitos D 38.

---

8. Tehtävä
Isän ja lapsen vuorovaikutus. Miten lapsi muovaa isää? Mitä lapsi tarvitsee isältä?

Ja viimeisenä kaikkein tärkeimpään: isän ja lapsen väliseen suhteeseen. Ei ole kysymys vain erilaisista isistä, vaan myös erilaisista lapsista. Miten lapsi muokkaa ja kasvattaa isäänsä? Millaista rakkauden osoitusta, hellyyttä, rajoja, tukea ja opetusta maailman ymmärtämiseen juuri tämä erityinen lapsi isältään tarvitsee?

Seuraavan tehtävän näkökulma voi olla kahden suuntainen: miten isä itse kokee lapsensa persoonan ja sen vaikutuksen omaan vanhemmuuteensa tai miten lapsi kokee isän läsnäolon. On kiinnostavaa toteuttaa myös molemmat näkökulmat, jos sinulla on siihen aikaa ja kiinnostusta. Voit tutkia isän ja lapsen välistä suhdetta, tunneskaalaa ja sitä mitä he oppivat ja tarvitsevat toisiltaan eri ikäkausina. Millainen on isän ja vauvan, leikki-ikäisen, koululaisen, varhaisnuoren, murrosiköäisen, itsenäistyvän nuoren, nuoren aikuisen, aikuisen tai perheellisen lapsen välinen suhde? Millaisia kehitystehtäviä ja teemoja näihin eri vaiheisiin liittyy isän vanhuuteen ja kuolemaan saakka? Mikä merkitys lapselle on näiden kaikkien vaiheitten läpieläminen aina hoivaroolin vaihtumiseen ja isästä luopumiseen saakka? Voit valita jonkin tietyn elämänvaiheen ja keskittyä isän ja lapsen vuorovaikutuksen ymmärtämiseen juuri siinä. Miten isä itse kokee kasvaneensa isänä? Millaiset kamppailut aikuiseksi ehtinyt lapsi on puolestaan käynyt isän hyväksymisessä ja hänestä itsenäistymisessä?

Yhtä hyvin voit valita näkökulmaksesi lapsen sukupuolen merkityksen isän ja lapsen suhteelle. Onko isä erilainen isä tyttärelle kuin pojalle? Mihin työt ja pojat erityisesti kaipaavat isää? Voit myös valita tutkimuksesi aiheeksi isän, jonka lapsi on vammainen tai vakavasti sairas. Kiinnostavaa olisi työskennellä myös isän kanssa, jolla on useampia lapsia. Miten lasten erilaiset temperamentit ja persoonallisuudenpiirteet vaikuttavat heidän kokemaansa isän läsnäoloon ja aikaan? Mitä piirteitä eri lapset tuovat isässä esiin? Millaisiin elämänhistorien tunnekokemuksiin nämä reagointitavat perustuvat? Muistuttaako tietty lapsi jotain toista ihmistä, johon linkittyy tietynlaisia tunnekokemuksia? Toisaalta voit keskittyä sijaisisän, adoptioisän tai isäpuolen tilanteeseen, jotka joutuvat rakentamaan kiintymys- ja luottamussuhteen lapseen, jonka sydämessä on jo oma biologinen isä. Saman tyyppinen tilanne voi olla myös lapsen elämästä aikanaan poissaolleella isällä, joka koettaa rakentaa suhdetta myöhemmin uudelleen syyllisyyden taakan kanssa. Millaisia vaiheita itse kumpikin käy läpi uudelleen tutustumisessa?

Työssäsi voit toimia itse vuorovaikutustilanteita dokumentoivana kuvaajana, mutta kannattaa antaa kamera myös isälle ja erityisesti lapselle. Miten pikkulapsi tai murrosikäinen näkee isänsä, millaisissa tilanteissa hän näyttäytyy lapselleen? Mistä tilanteista ja toiminnoista isän ja lapsen yhteiset hetket määrällisesti koostuvat? On tärkeää, että haastattelet jälleen projektisi ihmiset hyvin ja jos toteutatte vuorovaikutuksen dokumentointia sekä isän että lapsen näkökulmista, on tärkeää käydä rakentavasti ja kannustavassa hengessä läpi näkökulmien törmäyskohdat. Ole keskusteluissasi henkilökohtainen ja jaa hyväksi katsomasi verran myös omia inhimillisiä kokemuksiasi vanhempana tai lapsena. Voit valita työllesi myös tunnepitoisemman ja abstraktimman käsittelytavan: kerro yhdellä tai muutamalla kuvalla pieni tunnepitoinen

tapahtuma tai dialogi, johon kiteytyy isän ja lapsen suhteen tunnelma tai sen hetkisen elämänvaiheen kehitysteema.

Kirjallisuutta:

-Hirvonen, Hanna 2002: Isä syntymässä. Vauvan odotus, syntymä ja hoito. Tammi, Helsinki.
-Hautamäki, Airi 1993: Down-lapsi perhe-elämän kaaressa: vammainen lapsi elämäntavan kipupisteenä, kiintotähtenä ja valopilkkuna. Kehitysvammaliitto, Helsinki.
-Hautamäki, Airi: Mistä on pienet tytöt tehty, mistä on pienet pojat tehty? Sukupuolilinssi ja sukupuoli-identiteetin kehitys. Julkaisussa Sairaan ja vammaisen lapsen hyvä elämä. Edita, Helsinki.
-Heinämaa, Sara & Tapola, Päivi 2004: Isät ja tyttäret. Tammi, Helsinki.
-Huttunen, Jouko. 1990: Isän merkitys pojan sosiaaliselle sukupuolelle. Studies in education 77, Jyväskylän yliopisto. '
-Innanen, Mikko 2001: Isyys ja äitiys nuorten kertomana. Lukiolaisten tyttöjen ja poikien kirjoituksia. Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto.
-Jokinen, Seppo 2004: Isänikävä. Toimittanut Raija Kuusinen. Päivä, Hämeenlinna.
-Kaila-Behm, Arja 1997: Miehestä esikoisen isäksi. Väitöskirja, Kuopion yliopisto.
-Laurila, Anja 1997: Isäni tytär. Isäkuva ja naisen identiteetti. Kirjapaja, Helsinki.
-Malmi, Timo (toim) 2001: Isän ikävä. Sotaorvot kertovat. Atena, Jyväskylä.
-Marone, Nicky 1993: Isä ja tytär. Miten isä auttaa tytärtään onnistumaan? Suom.Antti Mäkinen. Art House. Jyväskylä.
-McDowell, Josh 1991: Isän merkitys. Uusi tie, Helsinki.
-Sadeniemi, Elina & Hyvönen, Jouni (toim) 2002: Isää etsimässä. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
-Sihvola, Tapani 1993: Isyyskoe. Isäksi kasvamisen ilot ja surut. WSOY, Juva.
-Siltanen, Rauni (toim) 1995: Isänrakkautta vaille nainen: puheita terapiassa. Europen, Helsinki.
-Sinisalo, Leena 2003: Isäni Alzheimer. Recallmed, Klaukkala.
-Säävälä, Hannu & Keinänen, Eero & Vainio, Jari & Suomi, Antti & Hermanson, Elina & Sihvola, Seija 2002: Isän kirja. Lapsi 2000 ry.
-Riikonen, Teuvo 1996: Isäni, miksi? Kirjapaja, Helsinki.
-Tervo, Jari 2002: Kallellaan. Isän päiväkirja. Loisto, Wsoy.

Isyysprojekti
Viimeinen tehtävä – Oman isyysprosessin tilinpäätös

Mitä löysin eri tehtävien ja näkökulmien avulla isyydestä ja omasta tavastani työskennellä valokuvaajana?

Ota itsellesi rauhallinen hetki aikaa käydä läpi kaikki isyysprojektin aikana tekemäsi kuvausharjoitukset ja niiden ideointiin liittyneet vaiheet. Millaisia teemoja olet töissäsi käsitellyt? Löydätkö eri harjoituksista yhteneväisiä visuaalisia tai sisällöllisiä teemoja? Mitkä harjoitukset ovat olleet itsellesi kaikkein merkityksellismpiä, tunnepitoisimpia tai älyllisesti kiinnostavimpia? Entä missä töissä on toteutunut parhaiten voimautumisen vuorovaikutteinen puoli: kuvaaminen on ollut tärkeää myös ihmisille, joiden kanssa teit yhteistyötä?

Tee itsellesi muistiinpanoja prosessistasi:
- Mitä koet saaneesi irti isyys-aiheesta tämän prosessin kautta?
- Mitkä harjoitukset tuottivat itsellesi eniten uutta?
- Mitkä harjoitukset olivat sinulle henkilökohtaisimpia?
- Mitä opit vuorovaikutuksesta kuvausprosessissa mukana olevien ihmisten kanssa?
- Mitkä visuaaliset lähestymistavat aiheisiin tuottivat parasta yhteistyötä, olivat itsellesi mielekkäimpiä ja toimivat parhaiten yhteen sisällön kanssa?
- Mitä työskentelyvaiheita kuvaustilanteen vastavuoroisuuden ja luottamuksen rakentamisessa olisi tärkeää toistaa tai vielä syventää tulevien kuvausprojektiesi päähenkilöiden kanssa?
- Mikä aihepiiri tuntuisi sinusta pohdinnan jälkeen kiinnostavimmalta jatkaa näyttelyprojektina?
- Löytyisikö tähän mennessä tapaamistasi ihmisistä henkilöitä, joiden kanssa haluaisit tai joiden uskot olevan valmiita syventämään kuvausprosessia?
- Ideoi näyttelysarjasi sisällöllistä toteutustapaa, tekniikkaa ja kokoa, sen verran kuin tässä vaiheessa on luontevaa.

Tuo syksyn tapaamiseen mukanasi kaikki tähän mennessä tekemäsi työt ja pieni briiffi siitä, mihin päin haluaisit jatkaa työskentelyssäsi. Jos selkeää ajatusta siitä ei vielä synny, voit alustaa avunpyyntökysymyksesi ryhmälle: mikä olisi tärkeää ja kiinnostavaa harjoitustöittesi teemoissa tai käsittelytavoissa näyttelyn kokonaisuuden kannalta?